

Изразита лиричност савременог српског песништва

Светлана Шеатовић, Марко Аврамовић (ур.),
Поезија Живорада Недељковића: зборник радова
(Београд: Задужбина „Десанка Максимовић” –
Народна библиотека Србије – Институт за књижевност
и уметност, 2024, 305 стр.)

Приказала **Јелена С. Младеновић**, Департман за србистику, Филозофски факултет,
Универзитет у Нишу, Ћирила и Методија 2, Ниш, Србија, jelena.mladenovic@filfak.ni.ac.rs
 <https://orcid.org/0000-0001-7845-9346>

Зборник радова *Поезија Живорада Недељковића* (Десанкини мајски разговори, књ. 40), чији су уредници др Светлана Шеатовић и др Марко Аврамовић, представља зборник водећег националног значаја који је настао као резултат рада научног скупа одржаног 12. децембра 2023. године у просторијама Народне библиотеке Србије у Београду. Песник Живорад Недељковић 29. је добитник Награде „Десанка Максимовић” која се додељује за укупан допринос српској поезији, што Недељковић садржајем своје обимне библиографије документоване на крају зборника, од прве збирке објављене 1991. године до последње из 2022. године, и потврђује. Радове за зборник приложили су како еминентни истраживачи, тако и они млађи који, користећи савремене методолошке апарате, а уз добре увиде у већ истражене аспекте Недељковићевог стваралаштва, отварају нове проблемске аспекте у поезији овог вишеструко награђиваног савременог српског песника, особитог лиричара.

Зборник отвара уводна реч уредника, да би након тога уследио низ радова груписаних у четири одељка. Укупно 12 оригиналних научних радова подељено је у три одељка, док се у четвртм налази *Селективна библиографија Живорада Недељковића*, коју прати *Индекс имена из библиографије*, а потом и *Именски регистар*.

У првом сегменту зборника се налазе радови који пружају увиде у најопштија питања Недељковићеве поетике. Студија Драгана Хамовића бави се развојном поетичком линијом, уз задржавање на раној фази песничковог стваралаштва, али и на неким необјављеним песмама, како би се указало на основу будућег тридесетогодишњег певања и формирање децентрираног песничког света у којем нема тематских ограничења. Хамовић запажа посебну отворену референцијалност и унутрашњу динамику у игри разлагања и преслагања, а кроз опште увиде и интерпретативне сегменте појединачних песама, издваја се и песнички језик који не одбија тривијалности свакодневног света, уз стално истицање преосетљивости песничког субјекта.

Рад Милете Аћимовића Ивкова усмерен је на осмишљавање укрштаја неоверистичког и метафизичког песничког искуства у Недељковићевом песничком стваралаштву, с посебним издвајањем тихе меланхолије која обележава осећајни регистар читаве његове поезије. Животно, читалачко и песничко искуство сажето је у лирској медитацији. Додир миметичког и тропичног саображава живо искуство стварности које се метафизичким размахом уздиже до универзалности.

У раду Драгице Ужареве се, након уочавања велике фреквентности именице *свет*, посвећује нарочита пажња маркирању три различита света: спољашњег, затим затвореног света собе и дворишта (амбивалентног у својој бити – истовремено заштитничког али и тескобног), до потпуно унутрашњег света, односно света уметности. Уз интертекстуалне везе, које су иначе незаобилазне у већини радова овог зборника, што само сведочи у каквој широкој традицији треба читати Недељковићеву поезију, ауторка прави компарације и са делима ликовне и филмске уметности.

Данка Спасојевић се бавила природом песничке слике и истакла њену ликовност, као и могућу спрегу ове поезије са сликарством. Осећај за визуелни детаљ битан је приликом трансформације елемента ликовне уметности у формирању песничких слика. Као песник „изразите визуелне културе”, Недељковић је лирском визуелизацијом и колоритом којим доминирају белина и тихе боје остварио посебан обликотворни поступак.

Веза са традицијом, означена као песничка лектира Живорада Недељковића, предмет је рада Тање Којић. Анализира се у интертекстуалној повезаности и избору по сродству из српског, али и европског и светског песништва, и указује се на многобројне споне и релације у којима је ову поезију могуће читати. У раду се открива низ стваралаца, попут Лалића, Христића, Радовића, Поа, Хинија, Десанке Максимовић, Стерије, Кавафија, Јакшића, Настасијевића, Калвина и многих других, које треба имати у виду у компаративном интертекстуалном истраживању Недељковићеве поезије.

Други блок радова, посвећен поетичким и аутопоетичким темама, започиње истраживањем Јане Алексић, које је усмерено на испитивање аудитивних сензација у представљању лирско-медитативних стања и проматрања лирског субјекта. Уз усмереност на тропе из звучног регистра, чиме се уз ликовност

скреће пажња на још један важан аспект Недељковићеве поезије, у раду се анализирају како звучне сензације тако и тишина као семантички важно место одсуства звучности, јер се иза ње крије наговештај метафизичког. Од аудитивних реалија и експресија до метафизичких увида, те кроз спој аудитивног и визуелног, отворени су нови увиди у квалитет Недељковићевог песничког искуства.

Марко Аврамовић у средиште истраживачке пажње поставља дужу дводелну песму „Надмоћ метафоре” како би указао на метапоетичке идеје, сагледавајући их не само у контексту стваралаштва Живорада Недељковић, већ и у ширем контексту савремене српске поезије, и уз посебну интертекстуалну повезаност са Шелијевом поезијом. Метатекстуални слој, однос стварности и имажинације и комуникација са другим песничким текстовима детаљно су анализирани у Аврамовићевом раду.

Поетоцентричним елементима, односно њиховом поетичком улогом и трансформацијом, те питањима о пореклу поезије, њеној функцији у савременом свету, изворима инспирације и другим аутопоетичким темама, бави се рад Маше Петровић. Хронолошки реконструисана поетичка самосвест представљена је како кроз указивање на места на којима песник проговара о властитим поетичким недоумицама, тако и на она где се преиспитују општа питања о природи песништва.

Трећи сегмент зборника обрађује појединачне Недељковићеве збирке и у овом одељку зборника учова се најтешња повезаност радова. Александра Секулић истраживачку пажњу посвећује збирци *Мајка*, посебно анализирајући фигуре смрти и језичког искуства празнине до откривања нових симболичких вредности малих ствари. Умрла мајка, представљена кроз искуство зрелости, отвара подручје поезије, где је преданост видљивом само начин да се борави у невидљивом. Мртву драгу српске поезије сменила је умрла мајка, чему сведочи и рад Милице Ђуковић, који ову тему сагледава компарирајући Недељковићеву поезију са поезијом Драгана Бошковића, не би ли се указало на опевани „завет губитка” у дисовској линији српског песништва.

Оља Васиљева чини прелаз ка збиркама *Дете* и *Опет предео*, где кроз фигуре детета (сина) доводи у везу Недељковићеву поезију како са Бошковићевом, тако и са поезијом Војислава Карановића и Ивана В. Лалића, док ће се рад Милана Гарића, којим се затвара научноистраживачки део зборника, задржати на аспектима ауторефлексивности у последњој до сада објављеној Недељковићевој песничкој збирци – *Опет предео*.

Не мање важан сегмент овог зборника је и четврти – *Селективна библиографија Живорада Недељковића*, резултат рада Наташе Симић, Татјане Релић-Весковић и Јелене Нешковић. Ова библиографија представља драгоцену полазишно место за све будуће проучаваоце Недељковићевог стваралачког опуса, будући да чува податке о свим његовим монографским публикацијама, о његовим предговорима, поговорима и рецензијама, потом списак научних радова о његовој поезији, а на крају и чланке из периодичних и монографских публикација, чији је аутор опет Недељковић. Тиме је остварен не само увид у његово свеукупно стваралаштво, већ и у његову богату рецепцију.

Уз два постојећа зборника радова о Недељковићевој поезији, *Поезија Живорада Недељковића* (2003), насталог поводом додељивања „Змајеве награде” као и *Живорад Недељковић, песник* (2017) поводом уручења *Жичке хрисовуље*, зборник *Поезија Живорада Недељковића* представља наставак континуираног истраживања његовог песништва у савременој српској науци о књижевности. Истакнути песник културе и посебне меланхолије, ликовношћу и аудитивношћу песничких слика иде од дескрипције до рефлексије. Поетичким и аутопоетичким темама, те разгранатим интертекстуалним везама, већ до сада је формирао комплексан поетски опус, који је и заслужио овакву озбиљну научну рецепцију и валоризацију.